

вишукано розповідає про те, кому він присвячений. Величне не завжди велике за розмірами. Цей пам'ятник і нині можемо побачити на подвір'ї Національного музею у Львові по вулиці Драгоманова. І поклавши руку на серце, мусимо визнати, що він подобається нам більше, ніж деякі інші помпезні львівські монументи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бухарев Г.Ф. Улей //БСЭ, т.26, третье издание. – Москва, Издательство Советская энциклопедия. – 1977. – С.1794-1795.
2. Книга рекордів України //Львів, 1977. – С.128.
3. Панишко Ю.М., Ковцун В.І., Козій Р.С., Тарасов В.В. Комплексна характеристика бджолиного пилку //Здоровий спосіб життя: зб. наук. ст. /Ред. – доц. Ю.М.Панишка – Л: [б.в], 2010. – вип. 47. – С.22.
4. Прокопович Петро Іванович //УРЕ, т.9. вид. друге. Гол редакція УРЕ, Київ. – 1983. – С. 127.
5. Білик Е.В. Прокопович Петро Іванович // Сучасний словник – довідник бджоляра. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2006. – С.528.
6. Энциклопедия меда. – Изд. «Літопис», 2009. – С.11.

**Ю.М. ПАНИШКО, В.І. КОВЦУН,
Р.С. КОЗІЙ, В.В. ТАРАСОВ**

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОДУКТІВ БДЖІЛЬНИЦТВА ДЛЯ ОЗДОРОВЛЕННЯ ЛЮДЕЙ

Стаття присвячена проблемі застосування продуктів бджільництва для оздоровлення людей.

Ключові слова: продукти бджільництва, лікування, оздоровчий ефект.

Статья посвящена проблеме применения продуктов пчеловодства для оздоровления людей.

Ключевые слова: продукты пчеловодства, лечение, оздоровительный эффект

The article deals with the use of bee products for healing the people.

Key words: bee products, treatment, health effects.

Лікувальне застосування меду

Лікування медом має два основних протипокази: підвищена чутливість до меду па цукровий діабет.

Народна медицина та багато лікарів застосовують мед як допоміжний засіб при запальних процесах верхніх дихальних шляхів. Відомі сиропи, в які до відхаркуючих та протизапальних засобів додають мед.

Мед широко застосовують при простудних захворюваннях разом з іншими ліками та харчовими продуктами: мед з теплим молоком, мед з лимонним соком, мед з чаєм.

При катарах верхніх дихальних шляхів, фарингітах, ларингітах, синуїтах Младенов (1978) рекомендував застосовувати аерозольні та парові інгаляції з медом. Аерозольні та парові інгаляції з бджолиним медом дають добрий терапевтичний ефект при лікуванні хронічних бронхітів, бронхоектазів, бронхіальної астми.

Лікування понад 800 хворих хронічним бронхітом медом в комбінації з прополісом упродовж 20 днів показало покращення стану у 92% пацієнтів. Петров лікував аерозольними інгаляціями медом з маточним молочком і медом з прополісом 170 дітей, хворих на спастичний бронхіт. Встановлена перевага в лікувальній дії меду з маточним молочком.

Дослідниками Болгарії, СРСР встановлено позитивний результат застосування меду при лікуванні гастритів та виразкової хвороби шлунка та 12-палої кишки.

Мед приймають по 100-150 г на добу в залежності від ваги, віку, виду праці, стану здоров'я. 3 рази приймають перед сніданком, обідом, вечерею і 4 раз – за півгодини до сну. Під час прийому меду потрібно зменшити споживання білого хліба, макаронних виробів, картоплі. Хворі з нульовою кислотністю п'ють мед за 5-10 хв. перед їдою, з пониженою кислотністю – за 15-20 хв. до їди, з нормальною кислотністю – за 1 год. до їди, з підвищеною – за 1,5-2 год. Медотерапія дає добрі ефекти при гастритах, виразковій хворобі шлунка та 12-палої кишки, при холециститах. Медотерапія триває 2-3 місяці. При підвищеній кислотності шлунка мед (30-40 г), розведений в 1 склянці води (30-40⁰С) випивають 3 рази в день за 1,5-2 год. до прийому їжі. При лікуванні хворих з низькою кислотністю шлунка випивають холодний медовий розчин до прийому їжі з метою стимуляції виділення шлункового соку.

Боротьба з безсонням. Мед (1 чайна ложка) на 1 склянку теплої води випивають за 0,5 год. перед сном. При захворюваннях печінки також використовують мед.

Упродовж довгого часу мед використовувався для лікування ран, при захворюваннях шкіри та слизових оболонок.

Так, в болгарській народній медицині використовується “солодка” мазь, яка містить окрім меду, смалець або бджолиний віск та смолу.

В СРСР у свій час використовували препарати Конькова, основною складовою яких був бджолиний мед. Під впливом меду рани очищуються, активізується грануляція та епітеліація рани. Додавання до меду риб'ячого жиру та антибіотиків пришвидшує загоєння ран. Епітелізуючі властивості меду використовуються для лікування запалень слизової оболонки рота – стоматитів та гінгівітів. Встановлено, що інфіковані рани ротової порожнини через 7-10 днів лікування повністю звільнюються від патогенних бактерій.

В останні роки широкого розповсюдження набуло додавання до натурального бджолиного меду концентрованих або висушених екстрактів лікарських рослин або готових лікарських речовин.

Башкірський вчений-бджоляр Альберт Бакіров запропонував ідею вживання клітковини разом з медом. Рослинна клітковина є основою здоров'я та довголіття.

Мед з прополісом та висівками є дуже цінним харчовим продуктом, що має укріплюючі, протизапальні, антисептичні та геронтологічні властивості. Один з постулатів А. Бакірова: “Мед + прополіс + висівки = здоров'я та довголіття”.

Лікування людей за допомогою бджолої отрути

В XIX ст. лікування бджолою отрутою було розповсюджено, головним чином, в Європі. У 1864 р. петербургський професор М.І. Лукомський застосував бджолоужалення для лікування артралгій, невралгій, кардіалгій.

З 1888 до 1912 рр. в віденських журналах були надруковані статті чеського лікаря Ф. Терча про лікування бджолоужаленнями великої кількості пацієнтів. З 660 хворих з ревматизмом повне виздоровлення спостерігалось у 544 пацієнтів (82%).

У 1897 р. російський військовий лікар І.В. Любарський застосував бджолої отруту при лікуванні ревматизму.

З 30-х років XX ст. лікування бджолою отрутою дістало широку громадську підтримку. У 1959 р. МОЗ СРСР видало інструкцію про лікування методом бджолоужалення.

МОЗ РФ зобов'язав медичних працівників враховувати сильну біологічну дію бджолої отрути на організм людей і категорично заборонив його застосування при наступних захворюваннях: всіх гострих інфекційних хворобах, гострих гнійних хворобах, туберкульозі, гепатитах, нефритах, цукровому діабеті, при онкологічній патології, органічних захворюваннях ЦНС, хворобах кори наднирників, кровотворної системи, при серцево-судинній недостатності (II-III ст.), виразковій хворобі шлунка та 12-палої кишки зі схильністю до кровотечі, в передопераційний та післяопераційний період, під час вагітності, в період менструації, при кахексії.

Існують відносні протипокази до застосування препаратів бджолої отрути – гострі фази ревматоїдного артрити і ревматичного поліартригу. Обережно застосовують бджолої отруту у хворих з жовче-кам'яною і нирковокам'яною хворобою.

Основні препарати, що містять бджолину отруту.

Апізартрон. Випускається у вигляді мазі та розчину для ін'єкцій. Знеболюючий та протизапальний засіб. Мазь використовується при невритах, радикулітах, люмбаго. Апізартрон в ампулах містить 4,1 мг або 1,0 мг сухої отрути бджоли.

Аніфор – таблетки, які містять 1,0 мг ліофілізованої бджолиної отрути.

Венапіолін – препарат бджолиної отрути в персиковому або абрикосовому маслі. Випускається в ампулах по 2,0 мг для підшкірних ін'єкцій.

“**Венапіолін-1**” відноситься до знеболюючих та протизапальних засобів.

“**Венапіолін-2**” використовують як антигістамінний засіб.

Вірапін – випускається у вигляді мазі та у вигляді розчину для ін'єкцій. Мазь для зовнішнього застосування. В 1 г міститься 0,15 мг бджолиної отрути. Розчин “Вірапіна” для ін'єкцій має 0,002 г очищеної бджолиної отрути. Застосовується при ревматизмі, неспецифічних поліартритах, міозитах, невралгіях, радикулітах, ішіасі.

Встановлено значний лікувальний ефект використання апітоксинотерапії у вигляді електрофорезу.

В Болгарії запропонований і успішно використаний метод терапії бджолиною отрутою та ультразвуком.

Допомога при отруєнні бджолиною отрутою. Оскільки після ужаління жало залишається в шкірі людини, потрібно швидко витягнути його, місце укусу змастити спиртом або нашатирним спиртом, або настоянкою йоду, горілкою чи одеколоном. При появі симптомів важкого отруєння хворого кладуть в ліжку, дають 25-50 г 40% алкоголю (антагоніст бджолиної отрути). Одночасно дають антигістамінні препарати. При важкому отруєнні лікувальні заходи потрібно проводити в умовах стаціонару.

Лікувальне застосування маточного молочка

Маточне молочко використовується з глибокої давнини з лікувальною метою. В середньовіччі воно рахувалося панацеєю від усіх хвороб. Невипадково в деяких країнах його називали “королівським желе”, оскільки лише дуже багаті люди могли дозволити собі розкіш купувати цей продукт.

Вперше маточне молочко було рекомендовано для лікування людини в 1922 році професором Сорбонського університету Р.Шовеном.

Далі інтенсивне вивчення “королівського желе” було продовжено в інших країнах: Гайдак М.Г. (США, 1954), Проспері Б. (Італія, 1956); Полтев В.П. (СРСР, 1957), Іойриш Н.П. (СРСР) та інші. Більш детальні результати досліджень були представлені на симпозиумах по апітерапії “Апімонді” в Москві – 1969 р.; Мадриді – 1974 р.; Бухаресті – 1976 р., Портороже – 1978.

Маточне молочко використовують:

- для профілактики та лікування передчасного пришвидшеного одряхління зі симптомами виснаження;
- для лікування дистрофічних, недорозвинених, недоношених дітей та дітей віком 1 міс. - 4 роки з відсутністю апетиту і порушенням процесів травлення;
- для профілактики юнацьких порушень розвитку;
- для пришвидшення відновлення після важких органічних та інфекційних захворювань, крововтрат, післяопераційних ускладнень, променевої хвороби, гормональних кризів, нервово-психічних захворювань (депресії, неврози, фобії тощо).

Протипоказами для застосування маточного молочка є хвороба Адісона, гострі інфекційні захворювання надниркових залоз.

Георгієва та Васильєв в співповіді на Міжнародному симпозиумі з апітерапії в Москві (1971) повідомили про позитивний ефект лікування хворих з виразковою хворобою шлунка та 12-палої кишки сумішшю маточного молочка з медом. Загальна доза молочка упродовж місячного лікування склала 12 г.

Деякі автори рекомендували комбіноване застосування маточного молочка з іншими бджолиними продуктами.

Кращий лікувальний ефект дає використання маточного молочка, взятого безпосередньо з маточника. В теперішній час промисловість випускає готовий лікувальний препарат маточного молочка – апілак у вигляді сублінгвальних таблеток. На основі маточного молочка створено ряд ефективних лікувальних та косметичних препаратів:

“Пропофарингіт” ОРЛ (Румунія) – емульсія на основі прополісу, меду і маточного молочка для лікування фарингітів і уражень шкірного покрыву.

“Аніфортило” (Франція). В капсулі – 200 мг маточного молочка. Застосовується в якості профілактичного і лікувального засобу при атеросклерозі, авітамінізії, перевтомі.

Препарати на основі маточного молочка: **“Лондживекс”** (Канада), **“Анісерам”** (Франція), **“Аніфортил”** (Німеччина), **“Сюпер Стренес Ройял Джеммі”** (США), **“Охсей Ройял Джеммі”** (Китай). **“Анікомплекс”** (Сербія) – препарат з прополісом, маточним молочком, пилком і медом. Застосовують як загальнозміцнюючий, тонізуючий засіб, а також при захворюваннях шлунково-кишкового тракту.

“Поленовітал” (Румунія) – таблетки, що містять пилку і маточне молочко. Приймають по 3-6 таблеток на добу. Впливає на метаболічні процеси, стимулює процеси відновлення і зміцнення організму. Рекомендується при нервовій втомі, хворобах шлунку, печінки, анеміях.

“Енергін-Л” (Румунія) – паста з вмістом речовин з пилку, меду і маточного молочка. Рекомендується дітям при порушеннях харчування, нервових захворюваннях, по 2 ч.ложки в день.

“Вітак” (Румунія) – натуральний комплексний біостимулятор з пилку, меду, маточного молочка. Дітям – по 3 ч. ложки на день для стимуляції апетиту, дорослим – 2-3 ст. ложки 3 рази на день при хворобах печінки, порушеннях травлення.

“Вітадіон” (Румунія) – таблетки з маточним молочком при зниженні маси тіла, в якості тонізуючого засобу.

“Мелькальцин” (Румунія) – гранульований препарат з маточним молочком, кальцієм, медом. Приймають при втомі, переломах кісток.

“Колгель” (Румунія) – 2% розчин маточного молочка. Застосовують при очних хворобах.

Композиція **“Аштонус”** – містить м, маточне молочко.

Композиція **“Аніток”** містить мед, маточне молочко, прополіс.

Композиція **“Аніфітотонус”** містить мед, маточне молочко і прополіс.

Фармацевтичні властивості та результати лікувального застосування маточного молочка довели, що воно не є чудотворним лікарським засобом, проте стало ясно, що маточне молочко може з успіхом застосовуватися в комплексній терапії хронічних хвороб.

Застосування прополісу для оздоровлення

До найбільш поширених засобів застосування прополісу відносяться наступні: пероральне, ін'єкційне, аерозольне, у вигляді мазі, при фізіотерапевтичних процедурах, у вигляді кульок в оториноларингології, у вигляді свічок в проктології, гінекології.

Нативний прополіс повільно розжовують і ковтають. Цей засіб описаний в грузинському лікувальному трактаті XIV ст. “Карабадині”.

Прополісна олія на водяній бані (співвідношення прополісу та олії - 1:4).

Прополісна спиртова настоянка (10-20-30-50%) – основний препарат для приготування сумішей та різних лікарських форм.

Прополісна водяна емульсія. Спиртову прополісну настоянку розводять в кип'яченій воді, отримують білувату рідину.

10% водний розчин прополісу. Прополіс роздрібнюють, заливають водою і впродовж 3-5 днів щоденно нагрівають до температури 40-50°C, помішуючи скляною паличкою до повного розчинення водою.

Прополісно-часникова суміш. Спиртовий або водний розчин прополісу змішують у співвідношенні 1:1 з 10% спиртовим розчином часнику, що настоювався 10-12 діб.

Прополіс в суміші з медом та бджолиним пилком.

Мазі, що містять прополіс.

Креми, що містять прополіс.

Кульки з нативного прополісу, що використовується для закладання в слуховий прохід.

Свічки, що містять прополіс.

“Пропосол” – аерозольний препарат, який містить прополіс, гліцерин, етиловий спирт, фреон.

Застосовується для обробки ран, терапії уражень слизової ротової порожнини.

Фамацевтичні препарати, що містять прополіс

Мазь “Пропоцеум” (10% прополіс). Застосовується при лікуванні деяких шкірних захворювань.

“Пропалтин” – прополіс в таблетках (30 мг прополісу на 30 мг аскорбінової кислоти). Протизапальний та ранозаживляючий засіб.

“Пропосол” (РФ) аерозоль – протизапальний, дезінфікуючий, болезаспокійливий засіб в стоматології.

“Флорал” – рідина, що містить прополіс, екстракт кореня кориці, ментолову та евкالیптову олію. Анестезуюча, дезінфікуюча, дезодоруюча рідина, що використовується для полоскання рота.

“Пинселунг-5” - рідина (10% прополіс, 38% - п-пропанол, 2% пропилен-гліколь, 30% цетиолан, 20% бензиловий спирт), що застосовуються при інфекційних шкірних захворюваннях.

“Продерм” (Румунія) – концентрований спиртовий розчин прополісу (10% - 20% -50% у флаконах). Використовується при опіках, екземах, ранах.

“Пародонтовіт” (Румунія) – мазь на основі прополісу. Застосовується при стоматитах, гінгівітах.

“Простамін” (Румунія) – мазь для загоєння ран.

“Пропофарингіт” - ОРЛ (Румунія) – емульсія, що містить прополіс, мед, маточне молочко. Лікування фарингітів, дерматитів.

“Антиекзем” - ОРЛ II (Румунія) містить прополіс на мазевих основах. Лікування екземи.

“Гліцеропропанол”-ОРЛ III (Румунія) – розчин прополісу для лікування отитів.

“Пропогеліант”-ОРЛ IV (Румунія) – маслоподібний розчин прополісу з протизапальною дією. Використовують при гострих і хронічних ринітах.

“Колір” – препарат, що містить 2% прополіс. Застосовують для лікування опіків очей, при екземах повік, ранах.

“Акнеол” (Румунія) – препарат для лікування юнацьких вугрів.

“Пропоклав” (Румунія) – препарат, що містить саліцилову та молочну кислоту, витяжку прополісу. Застосовується для лікування мозолів.

“Мелпросепт” (Румунія) – препарат, що містить мед з 2-5% прополісною витяжкою, використовується як зміцнюючий та відновлюючий засіб.

“Пропосепт” (Румунія) – таблетки з прополісом при захворюваннях дихальної та травної систем.

“Мінпропол” (Румунія) – свічки, що складаються із суміші прополісу, меду, пилку і маточного молочка. Застосовується в якості тонізуючого, протизапального, антисептичного, знеболюючого, протиалергічного засобу. Рекомендується також при лікуванні ерозії шийки матки, аденоми передміхурової залози та геморої.

“Мінпросепт” (Румунія) – свічки з меду, прополісної витяжки, ланоліну та масла какао. Застосовується при різноманітних запальних процесах.

“Офтальмосепт” (Румунія) - препарат містить 2% прополіс. Призначають при опіках, кон'юнктивітах.

“Ассард” (Данія) – капсули з прополісом. Застосовують при захворюванні травного тракту.

Застосування бджолиного воску

Віск сприяє заживленню ран, має протизапальні властивості. Саме тому його застосовували в терапії та косметичці древні єгиптяни (II тис. до н.е.). Відомий філософ, лікар середньовіччя Ібн Сина (980-1037) у своєму знаменитому “Каноні медицини” запропонував немало рецептів ліків, в склад яких входив віск. В кінці середньовіччя віск став постійним атрибутом мазей. Сучасна фармацевтична промисловість застосовує віск в складі пластирів, свічок, лікувальних кремів, мазей, мастик.

Віск застосовується в медичних муляжах, входить в склад основного формувального та відливого матеріалу в хірургічній та стоматологічній практиці. За Державною фармакопеею України пластирі, мазі, креми повинні готуватися на основі бджолиного воску. В косметичці віск входить в склад кремів, губної помади.

Неможливо перерахувати всі косметичні та фармацевтичні препарати, в склад яких входить бджолиний віск. Відсоток його вмісту різний, як правило, невеликий, але його роль дуже значна.

Віск застосовують зовнішньо у вигляді теплої пластира або мажевої пов'язки як окремо, так і в комбінації з прополісом, екстрактом прополісу та з соняшниковою або оливковою олією. Віск є ефективним при болях в поперековому відділі хребта (в комбінації з прополісом), артрозі, шкірних інфекціях, при дерматитах, мозолях, для видалення волосся на тілі, а також в якості захисного засобу для губ, сосків, ліктів.

В комбінації з різними натуральними або хімічними компонентами використовується в різних косметичних цілях: для масок, кремів, засобів для догляду за шкірою, губної помади, мазей, компресів. Віск чудово всмоктується шкірою і надає їй ніжного вигляду.

Подаємо деякі апіфітопродукти компанії “Тенторіум”.

Драже “Черёма”

Склад: плоди черемхи, патока, лимонна кислота, рослинна олія, мед, екстракт прополісу, віск бджолиний.

Властивості: вітамінізоване, поживне, насичене фітонцидами драже.

Рекомендації для застосування: має загальноукріплюючу дію, відновлює функцію тонкого та товстого кишківника, особливо ефективно при захворюваннях інфекційного характеру, доповнює існуючу програму зниження ваги.

Протипокази: алергія на продукти бджільництва.

Продукт №1 (Пегус)

Склад: очищений прополіс, спирт, шунгірована вода, віск.

Фармакологічна дія: протівірусний, загальноукріплюючий, протигрибковий, знеболюючий, антиоксидантний, гепатопротекторний, антитоксичний, протирадіаційний, антибактеріальний препарат. Сприяє виведенню холестерину з організму, сповільнює розвиток пухлин, зберігає корисну мікрофлору в кишківнику.

При додаванні “Продукту №1” в зубні пасти: підсилює захисні властивості цих препаратів, підсилює захист від патогенних мікроорганізмів, попереджує розвиток пародонтозів, гінгівітів, стоматитів, захищає від карієсу зубів.

При додаванні “Продукту №1” в їжу:

Посилює захист травної системи, утворюючи на поверхні слизової ШКТ захисну плівку, підсилює загальний імунітет організму, збільшує працездатність.

Крем “Вітус-фактор”

Склад: пегус (компонент прополісу), віск, соснова живиця, мед, пилок, основи.

Фармакологічний вплив: протизапальний, спазмолітичний, кровоспинний, знеболюючий, антибактеріальний ефект.

Застосовується для масажу при ішіасі, невралгіях, ревматизмі, артритах, варикозних захворюваннях вен, для профілактики захворювань прямої кишки.

Крем “Члідонія”

Склад: пегус, соснова живиця, віск, мед, основи.

Фармакологічна дія: кератолітичний, протизапальний, регенеруючий, знеболюючий, протиопіковий, антибіотичний ефект.

Застосовується як додатковий засіб при трофічних виразках, хронічних тріщинах шкіри, псоріазі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Альфандери Р. Чудесный мир продуктов пчеловодства // Продукты пчеловодства – пища, здоровье, красота. Из. 2-е перераб., допол., Издательство “Апимондии”, Бухарест, 1984. – С.9-13.
2. Використання апізасобів у відновленні здоров'я та профілактиці захворювань у дітей різного віку, які проживають на чистих та екологічно забруднених територіях України (методичні рекомендації). – Київ, 2009. – С.4-16.
3. Лечение медом. – М.: Патриот, 1991. – 90 с.
4. Оздоровительная апифитопродукция. Справочник для врачей всех специальностей / Сост.: к. хим. н. Куликова Л.Н., Денисова М.А. – М., 2005. – 72 с.
5. Продукти бджільництва та їх застосування / Укл.: С.І. Стегній, З.А. Городиська. – К.: Вища школа, 1993. – 128 с.
6. Улянич М.В. Лікування продуктами бджільництва. Поради та рецепти. – К.: Основа, 2003. – 280 с.
7. Шкендеров С., Иванов Ц. Пчелиные продукты. Земиздат. София, 1985. – 230 с.
8. Энциклопедия меда. Изд. “Літопис”, 2009. – 208 с.

**Ю.М. ПАНИШКО, О.В. ТРОЦЕНКО, Р.П. ПІЩУР,
Л.П. КУРЦЕБА, Г.І. СТОЛЯР**

СВОЄЧАСНА ДІАГНОСТИКА ТА ЛІКУВАННЯ АРТЕРІАЛЬНОЇ ГІПЕРТЕНЗІЇ – КРОКИ ДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я

Стаття присвячена проблемі артеріальної гіпертензії

Ключові слова: артеріальна гіпертензія, контроль артеріального тиску, лікування.

Статья посвящена проблеме артериальной гипертензии

Ключевые слова: артериальная гипертензия, контроль артериального давления, лечение

The article deals with the problem of hypertension

Key words: hypertension, blood pressure control, treatment.

Артеріальна гіпертензія (АГ) належить до найбільш поширених захворювань серцево-судинної системи. Понад 30% населення України має підвищений артеріальний тиск [1].

На сьогодні експерти в галузі кардіології підкреслюють, що великий артеріальний тиск є одним із найважливіших факторів ризику серцевої та цереброваскулярної патології.

Головний кардіолог МОЗ України, керівник відділу симптоматичних артеріальних гіпертензій ННЦ “Інститут кардіології ім. Н.Д. Стражеска” АМН України, д.м.н. проф. Ю.М. Сіренко розповідає, що за 2007 рік показник розповсюдження АГ серед дорослого населення сягнув 29,9%, тобто відмічається значне зростання АГ (табл. 1), що може свідчити як про покращення діагностичної кардіологічної та терапевтичної служб, так і про зростання причин, що викликають погіршення здоров'я населення.